

دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در بازار پایه فرابورس ایران

این دستورالعمل در راستای اجرای تبصره ب ماده ۹۹ قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران تدوین شده است.

ماده ۱- اصطلاحات و واژه‌هایی که در ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی و "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران" مصوب ۱۳۸۸/۱۱/۱۷ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن تعریف شده‌اند، به همان مفاهیم در این دستورالعمل به کار رفته‌اند. واژه‌های دیگر دارای معانی زیر می‌باشند:

۱- بازار پایه: از جمله بازارهای فرابورس است که مطابق با "دستورالعمل پذیرش، عرضه و نقل و انتقال اوراق بهادار در فرابورس ایران" و اصلاحات بعدی آن راه‌اندازی گردیده و معاملات آن بر اساس ضوابط این دستورالعمل انجام می‌شود.

۲- دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات: "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران" مصوب ۱۳۸۸/۱۱/۱۷ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن است.

۳- سامانه معاملات توافقی: سامانه‌ای است که عملیات مربوط به ثبت سفارش معاملات توافقی از طریق آن انجام شده و سفارشات تطبیق شده پس از تأیید فرابورس جهت انجام معامله به سامانه معاملاتی ارسال می‌شود.

۴- کارگزار پیشنهاد دهنده: کارگزاری است که در سامانه معاملات توافقی اقدام به ثبت پیشنهاد خرید یا فروش می‌نماید.

۵- کارگزار پذیرنده پیشنهاد: کارگزاری است که بر اساس پیشنهادهای ارائه شده در سامانه معاملات توافقی، پیشنهاد خرید یا فروش ثبت شده توسط کارگزار پیشنهاد دهنده را برای مشتری خود می‌پذیرد.

۶- معامله بلوک: معامله‌ای کوچک‌تر از نصاب‌های معامله عمده است که تعداد اوراق بهادار قابل معامله در آن کوچکتر از ۵۰ برابر محدودیت حجمی سفارش در بازار عادی یا ارزش اوراق بهادار قابل معامله در آن کمتر از ۲۰ میلیارد ریال نباشد.

ماده ۲- اوراق بهادار در بازار پایه به صورت عادی یا توافقی می‌توانند معامله شوند. اوراق بهادار شرکت‌های درج شده در تابلوی "پایه الف" بازار پایه فرابورس به صورت عادی یا توافقی و سایر اوراق بهادار درج شده در بازار پایه به صورت عادی معامله می‌شوند.

ماده ۳- جلسات رسمی و روزهای انجام معامله انواع اوراق بهادار در بازار پایه فرابورس، ساعت آغاز، خاتمه و طول هر جلسه معاملاتی و همچنین تعداد و طول زمان هر یک از مراحل انجام معاملات توسط هیئت مدیره فرابورس تعیین می‌گردد.

ماده ۴- عرضه اولیه اوراق بهادار در بازار پایه به تشخیص فرابورس و بر اساس ضوابط مندرج در "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات" به یکی از روش‌های ثبت سفارش، حراج، گشایش نماد یا قیمت ثابت انجام می‌شود.

ماده ۵- استفاده از کد معاملاتی گروهی در بازار پایه مجاز نمی‌باشد. در صورت وجود محدودیت‌های فنی یا جهت انتقال اوراق بهادار به دارندگان متعدد در بازار پایه، استفاده از کد گروهی پس از موافقت فرابورس امکان‌پذیر خواهد بود.

ماده ۶- روش انجام معاملات توافقی در بازار پایه به شرح زیر است:

۱. پیشنهاد خرید یا فروش توسط کارگزار پیشنهاد دهنده در سامانه معاملات توافقی ثبت می‌گردد. این پیشنهاد می‌تواند با قیمت معین یا قابل مذاکره در سامانه ثبت شود.

۲. کارگزار پذیرنده پیشنهاد جهت پاسخ دادن به پیشنهاد ثبت شده در سامانه معاملاتی اقدام به انتخاب آن نموده و پذیرش خود را جهت ارسال به کارگزار پیشنهاد دهنده در سامانه معاملات توافقی ثبت می‌کند.

۳. در صورتی که پیشنهاد ثبت شده دارای قیمت معین باشد سامانه معاملات توافقی سفارشات تطبیق یافته را جهت تأیید به فرابورس ارسال می‌کند.

۴. در صورتی که پیشنهاد ارائه شده قابل مذاکره باشد، جزئیات درخواست کارگزار پذیرنده پیشنهاد به کارگزار پیشنهاد دهنده ارسال و در صورت تأیید نهایی کارگزاران عامل طرفین، سفارش تطبیق یافته جهت تأیید به فرابورس ارسال می‌گردد.

۵. در صورت عدم مغایرت سفارشات تطبیق یافته با قوانین و مقررات، فرابورس معامله را تأیید می‌نماید و سفارشات تطبیق یافته جهت انجام معامله و ثبت نهایی به سامانه معاملات ارسال می‌گردد.

ماده ۷- معاملات اوراق بهادار در دسته سهامداری سایر اشخاص شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران، بورس کالای ایران و بورس انرژی ایران و همچنین معاملات اوراق بهادار فرابورس در تابلوی "پایه الف" به صورت عادی و با انجام حراج پیوسته در دامنه نوسان قیمت بازارهای اول و دوم فرابورس و معاملات سایر نمادهای معاملاتی در این تابلو به صورت توافقی، بدون محدودیت دامنه نوسان روزانه قیمت و بدون محدودیت حجمی انجام می‌شود.

تبصره ۱- هیئت مدیره فرابورس می‌تواند محدودیت حجمی یا قیمتی جهت ثبت سفارشات و انجام معاملات در هر نماد معاملاتی در سامانه معاملاتی توافقی تعیین و پس از اطلاع‌رسانی اعمال نماید.

تبصره ۲- فرابورس، در صورت عدم رعایت محدودیت‌های معاملاتی در دسته‌های سهامداری شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران، بورس کالای ایران، بورس انرژی ایران، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی، معاملات مذکور را تأیید نخواهد کرد. در صورت وجود محدودیت‌های فنی در عدم تأیید معاملات، کارگزار خریدار موظف است مازاد اوراق بهادار خریداری شده را در اولین روز کاری بعد از انجام معامله، از طریق انجام حراج در نماد معاملاتی بازار عادی یا نمادی مجزا (حسب تشخیص فرابورس) به عموم عرضه نماید. در صورتی که نماد معاملاتی به هر دلیل متوقف گردد، با اعلام فرابورس مازاد اوراق بهادار خریداری

شده به حالت مسدود (غیرقابل معامله و غیر قابل توثیق نمودن) در می‌آید و خریدار حق هیچ‌گونه تصرف مالکانه‌ای (از جمله فروش، توثیق یا استفاده از حق رأی در مجامع عمومی ناشر) نسبت به اوراق بهادار مذکور را نخواهد داشت. در هر صورت، عدم رعایت محدودیت‌های معاملاتی موضوع این ماده تخلف از حکم مواد ۵۴ و ۵۵ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران محسوب شده و فرابورس موظف است موضوع را جهت رسیدگی به کمیته رسیدگی به تخلفات سازمان ارجاع دهد.

ماده ۸- خرید اوراق بهادار شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران، بورس کالای ایران، بورس انرژی ایران، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی با حجم بزرگتر یا مساوی ۰/۵ درصد از سرمایه پایه و همچنین خرید اوراق بهادار شرکت‌های فوق توسط شخصیت‌های حقوقی یا نهادهای خاص که دسته‌ی سهامداری ایشان براساس اساسنامه شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران، بورس کالای ایران، بورس انرژی ایران، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی برای فرابورس مشخص نمی‌باشد پس از اخذ تاییدیه سازمان توسط فرابورس به شرح زیر امکان‌پذیر است.

الف) در معاملات عمده به روش عرضه یکجا باید کلیه متقاضیان خرید اوراق بهادار قبل از شروع رقابت توسط کارگزار مربوطه به سازمان معرفی گردند. صرفاً متقاضیانی حق شرکت در رقابت را خواهند داشت که قبلاً تاییدیه سازمان مبنی بر رعایت محدودیت‌های قانونی و مقرراتی را اخذ نموده باشند. ترتیبات اخذ تاییدیه سازمان باید در اطلاعیه عرضه درج شود.

ب) در معامله توافقی اسامی خریدار و فروشنده به همراه سایر اطلاعات مورد نیاز سازمان توسط فرابورس به سازمان ارائه می‌گردد. معامله مذکور در صورت تایید سازمان مبنی بر رعایت محدودیت‌های قانونی و مقرراتی در فرابورس ثبت می‌گردد.

ماده ۹- معاملات اوراق بهادار شرکت‌هایی که بر اساس "دستورالعمل پذیرش، عرضه و نقل و انتقال اوراق بهادار در فرابورس ایران" و اصلاحات بعدی آن در تابلوی "پایه ب" بازار پایه درج گردیده‌اند، به صورت عادی و با انجام حداقل دو مرحله حراج تک‌قیمتی در هر جلسه معاملاتی قابل انجام است. معاملات پس از هر حراج تک‌قیمتی به صورت پیوسته صورت می‌پذیرد.

تبصره- دامنه نوسان روزانه قیمت معاملات در تابلوی "پایه ب" حداکثر به میزان دو برابر دامنه نوسان روزانه قیمت اوراق در بازار اول و دوم فرابورس می‌باشد.

ماده ۱۰- معاملات اوراق بهادار شرکت‌هایی که بر اساس "دستورالعمل پذیرش، عرضه و نقل و انتقال اوراق بهادار در فرابورس ایران" و اصلاحات بعدی آن در تابلوی "پایه ج" بازار پایه درج گردیده‌اند، به صورت عادی و حداکثر طی سه جلسه معاملاتی در هر هفته قابل انجام است. معاملات در هر جلسه با انجام حداقل دو مرحله حراج تک‌قیمتی بدون محدودیت دامنه نوسان روزانه قیمت صورت می‌پذیرد. معاملات پس از هر حراج تک‌قیمتی با قیمت ثابت و بر اساس قیمت نظری گشایش انجام‌پذیر است.

ماده ۱۱- معاملات اوراق بهادار کلیه شرکت‌های حاضر در بازار پایه براساس اطلاعات منتشره موجود در هر زمان امکان‌پذیر می‌باشد.^۱

تبصره ۱- خریدار و فروشنده با علم و آگاهی نسبت به وضعیت مالی شرکت بر اساس اطلاعات منتشره موجود اقدام به خرید و فروش نموده و هرگونه ادعایی در خصوص عدم افشای اطلاعات مسموع نمی‌باشد.

^۱ اصلاحی مصوبه مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۳ هیئت مدیره سازمان بورس

تبصره ۲- انجام معاملات از یک روز کاری قبل از برگزاری مجامع عمومی صاحبان سهام و همچنین برگزاری جلسه هیئت‌مدیره‌ای که طی آن مقرر است در مورد اختیارات تفویض شده توسط مجمع عمومی فوق‌العاده در خصوص افزایش سرمایه تصمیم‌گیری شود، متوقف می‌گردد. تداوم معاملات پس از اعمال نتایج مجمع یا جلسه هیئت‌مدیره در سامانه معاملات امکان‌پذیر خواهد بود.

ماده ۱۲- در صورتی که معاملات اوراق بهادار در بازار عادی مظنون به استفاده از اطلاعات نهانی، دستکاری قیمت یا تغییرات مدیریتی مؤثر در کنترل شرکت باشد، فرابورس می‌تواند رأساً یا به موجب اعلام سازمان نماد معاملاتی اوراق بهادار را متوقف نماید. بازگشایی نماد معاملاتی پس از بررسی‌های لازم حسب مورد به تشخیص فرابورس یا سازمان خواهد بود.

ماده ۱۳- معاملات بلوک در بازار پایه به صورت توافقی و بدون محدودیت حجمی انجام می‌شود. این معاملات در نمادی مجزا از معاملات بازار عادی انجام شده و دامنه نوسان روزانه قیمت اوراق بهادار در معاملات بلوک مشابه دامنه نوسان قیمت همان ورقه بهادار در بازار عادی است. حداقل‌های معاملات بلوک می‌تواند با تصویب هیئت‌مدیره فرابورس تغییر و پس از اطلاع رسانی اعمال شود.

ماده ۱۴- معاملات عمده در بازار پایه، حسب درخواست عرضه‌کننده و بدون محدودیت دامنه نوسان روزانه قیمت به یکی از روش‌های زیر انجام می‌شود:

۱. در قالب عرضه یکجا بر اساس مقررات بازار سوم فرابورس

۲. ثبت معامله از طریق سامانه معاملات توافقی با رعایت ترتیبات مقرر در این دستورالعمل

تبصره ۱- رعایت ضوابط مربوط به "شرایط متقاضیان خرید در معاملات عمده سهام و حق تقدم سهام در فرابورس ایران" مصوب مورخ ۱۳۹۱/۰۷/۱۰ شورا در هر حال الزامی است. در خصوص بند ۲ این ماده زمان ثبت پیشنهاد معاملات توافقی، مبنای محاسبه مواعد زمانی ذکر شده در ضوابط فوق‌الذکر خواهد بود.

تبصره ۲- در صورتی که بخشی از اوراق بهادار شرکت‌های مورد عرضه در بازار پایه دارای امتیاز خاص یا محدودیت ویژه‌ای باشند و بنا به تشخیص کمیته عرضه معامله آن در بازار خرد امکان‌پذیر نباشد، معاملات آن بخش با هر حجمی به صورت عمده انجام خواهد شد.

ماده ۱۵- در صورت تمایل برای استفاده از روش تسویه خارج از پایپای در معاملات بلوک، کارگزاران مربوطه می‌توانند اطلاعات و مستندات لازم را حسب درخواست فرابورس جهت بررسی شرایط تسویه در اختیار فرابورس قرار دهند. در صورت عدم ارائه اطلاعات موضوع این ماده، فرابورس تسویه معاملات مذکور را به روش خارج از پایپای تأیید نخواهد کرد و تسویه معاملات مذکور مطابق با رویه جاری تسویه پایپای انجام خواهد شد.

ماده ۱۶- مادامی که نماد معاملاتی سهم در بازار عادی متوقف باشد، نماد معاملاتی سهم در بازار بلوک و عمده نیز متوقف خواهد بود.

تبصره: نماد معاملاتی بازار بلوک و عمده در شرایط خاص بازار به تشخیص فرابورس می‌تواند متوقف شود.

ماده ۱۷- ثبت معاملات اوراق بهادار شرکت‌ها که قبل از درج نام شرکت در فهرست بازار مربوطه، خارج از بورس یا فرابورس صورت گرفته، در اجرای ماده ۹۹ قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه در بازار پایه فرابورس امکان‌پذیر است.

انتقال تمام یا آن بخش از طلب ناشی از معاملات مذکور، از حساب فروشنده به حساب خریدار (تهاتر حساب بین فروشنده و خریدار اوراق بهادار)، مشروط به اینکه اسناد تسویه خارج از پایپای تنظیم گردد، مجاز می‌باشد.

ماده ۱۸- تمامی اطلاعات مربوط به معاملات، آخرین ترکیب سهامداران بالای یک درصد ناشر و سایر اطلاعات نمادهای معاملاتی درج شده در این بازار در بخشی مجزا از سامانه‌های موجود قابل نمایش به عموم خواهد بود.

ماده ۱۹- معاملات بازار پایه درخصوص موارد تصریح نشده در این دستورالعمل، تابع مقررات مرتبط در "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات" و اصلاحات بعدی آن و سایر مصوبات هیئت‌مدیره سازمان و هیئت‌مدیره فرابورس می‌باشد.

این دستورالعمل در ۱۹ ماده و ۸ تبصره در تاریخ ۹۵/۲/۲۸ به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید و جایگزین دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در بازار پایه فرابورس ایران مصوب ۱۳۹۲/۰۷/۲۰ می‌گردد.